

Sentetik Bilim Arayışı: Carl Heinrich Becker'in Almanya'da Üniversite Reformu ve Sosyolojinin Kurumsallaşması Üzerine Düşünceleri

Muhammed Fazıl Baş¹ 

Öz

Alman oryantalist Carl Heinrich Becker, 1916-1930 yılları arasında Prusya Eğitim Bakanlığı'nda bürokrat ve bakan olarak üstlendiği rollerle ilgili dönemin en önemli kültür politikacısı olarak karşımıza çıkar. Özellikle 1918 yılı ile birlikte, Almanya'nın Birinci Dünya Savaşı'ndan yenik ayrılması ve Alman İmparatorluğu'nun yerini Weimar Cumhuriyeti'ne bırakması ile oluşan kriz karşısında, kültür meselesine dönmenin önemine işaret eder. Becker aynı zamanda 1880'lerden itibaren Almanya'nın yaşadığı iktisadi, sosyal ve politik dönüşümün gerilimleri ile de hesaplaşır. Becker bu çerçevede, öncelikle başta "Yüksek Öğretim Reformu Üzerine Düşünceler" (1919) metninde olmak üzere Alman yüksek öğretiminde karşılaşılan sıkıntıları ele almış ve Alman kültür hayatının en öncelikli sorununun siyasi ve toplumsal sahada görülen tikelcilik ve bireysellik olduğu tespitinde bulunmuştur. Becker'e göre birey, halk ve devlet arasında vatandaşlık düzeyinde bir bütünlüğün sağlanamaması, Alman milletini kültür düzeyinde zayıf kılmaktadır. Becker, bu problemin aşılması için ise üniversitelerde söz konusu sıkıntıları mesele edecek ve bunlara cevap niteliğinde bir zihniyetin oluşmasını sağlayacak sentezci, yani toplumsal ilişkileri parçalar değil bütün halinde kavrayacak ders ve bilimlerin geliştirilmesi gerektiğine işaret eder. Sosyoloji, söz konusu sentetik bilim anlayışının kristalleştiği en önemli saha olarak göze çarpar. Bu makale, Becker'in genel olarak kültür meselesi ve üniversite reformu, özellikle sosyolojinin kurumsallaşma ihtiyacı hakkındaki düşüncelerine odaklanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Carl Heinrich Becker • Üniversite reformu • Almanya'da sosyoloji • Sosyolojinin kurumsallaşması • Sentetik bilim

The Quest for Synthetic Science: Carl Heinrich Becker's Reflections on University Reform and the Institutionalization of Sociology in Germany

Abstract

German Orientalist Carl Heinrich Becker appeared as the most important cultural politician in the Prussian Ministry of Education in terms of his roles as civil servant and minister between 1916-1930. He noted the vital importance of returning to the question of culture, especially in the face of the crisis right after 1918 when Germany had been defeated in World War I and the German Empire had ceded its place to the Weimar Republic. Becker also processed the tensions of the economic, social, and political transformations Germany had experienced since the 1880s. In this context, Becker dealt primarily with the problems of German higher education, especially in his book *Gedanken zur Hochschulreform* [Reflections on Higher Education Reform] (1919), and stated the particularism and individualism in the political and social spheres to be the most important problems German cultural life faced. According to Becker, the lack of unity among the individual, the public, and the state at the level of civic understanding had weakened the German nation. In order to overcome this issue, university courses and sciences needed to be developed that would offer a mentality of synthesis, namely that they would grasp social, economic, and political issues as a whole, not in parts. In this framework, sociology stood out as the most important field in which the synthetic understanding of science had emerged. This article focuses on Becker's approach to the issue of culture and university reform in general and the need to institutionalize sociology as a scientific discipline in particular.

Keywords: Carl Heinrich Becker • University reform • Sociology in Germany • Institutionalization of sociology • Synthetic science

1 Sorumlu yazar: Muhammed Fazıl Baş (Dr. Öğr. Üyesi), Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Bölümü, İstanbul, Türkiye, Eposta: fazilbas@yildiz.edu.tr ORCID: 0000-0003-3618-3171

Atf: Baş, M. F. (2022). Sentetik bilim arayışı: Carl Heinrich Becker'in Almanya'da üniversite reformu ve sosyolojinin kurumsallaşması üzerine düşünceleri. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 42(Suppl. 1), 1-24. <https://doi.org/10.26650/SJ.2022.42.3.0004>

Extended Summary

Becker's activities from the 1890s until his death in 1933 can be summarized under two headings as an Orientalist and as a cultural politician (Essner & Winkelhane, 1988). The essential point regarding the current study is Becker's efforts at transferring his experiences as an Orientalist academician into the policies he wanted to develop as a cultural politician. In 1916, Becker was appointed as an expert in the Prussian Ministry of Education, after which he gained importance as a cultural politician. After being appointed undersecretary in the same ministry in 1919, he then became Minister of Education in 1921 but soon returned to his previous position. Between 1925-1930, he again held the position of Prussian Minister of Education. During all these periods, he did not lose his academic interest and continued his studies until his death in 1933 (Essner & Winkelhane, 1988, p. 154). In particular, Becker should be emphasized to have held office independently of all political parties at a time of political polarization. Becker in his own words carried out all these activities as a "member of the education party" (as cited in Essner & Winkelhane, 1988, p. 159).

Becker's importance as a cultural politician was also reflected in his being considered the third reformer of the German education system, after Wilhelm von Humboldt (1767-1835) and Friedrich Althoff (1839-1908). Becker's role as a cultural politician after 1918 can be observed in his proposals to reform the education system from the ground up; ensuring unity in the higher education system; redesigning educational content within the framework of the current cultural-spiritual requirements; creating courses and chairs that showed the synthetic approach for areas such as sociology, political science, and studies on foreign societies (*Auslandstudien*); appropriately staffing the newly created courses and chairs; reshaping education in terms of the requirements of mass society; abolishing status differences between academicians; and involving students in the educational process.

One of the topics that Becker emphasized the most as a cultural politician was political education (i.e., citizenship education), which is intended to pave the way for individuals to understand themselves as part of a whole (i.e., as part of the people) and which would also ultimately enable to a cultural awareness to actually be sharpened. In fact, the educational institutions that Becker proposed or initiated to open involved the structures in which political education would be imparted to individuals. Two examples of such institutions were the German High School of Politics (*Deutsche Hochschule für Politik*) and the German High School of Physical Education (*Deutsche Hochschule für Leibesübungen*). In addition to all these and in terms of the importance carried for this study, Becker was one of the most important people to support the inclusion of sociology as a course and chair in German universities as of 1919 (Essner & Winkelhane, 1988, p. 163). Becker hired academicians who could work in the field of sociology or who could contribute to the forming of sociology chairs (Müller, 1991, p. 349).

Becker also tried to establish the intellectual foundations for institutionalizing sociology as a synthetic science at that time. In his writings in the 1920s, Becker pointed to the need for synthetic science in response to the current cultural crisis in Germany. As was already mentioned, Becker didn't limit the need for synthetic science to sociology; still, sociology stood out among the many other synthetic sciences as the field that could most clearly respond to this need in the relevant debates.

Becker's thoughts can be read most comprehensively in his series of articles "Gedanken zur Hochschulreform" [Reflections on Higher Education Reform]. Becker's primary problem with the issues experienced in the field of culture was the prevailing particularism and individualism in Germany (Becker, 1997a, pp. 184–185). The problem Becker noted with particularism and individualism was that each part gained importance and strength within a whole, but the power that was inherent in each part could not be extended to the whole. Becker observed this problem in two areas: society in general and education in particular. With regard to society, the issue is about the inability to form a national identity that encompasses all Germans. On the other hand, the particularistic education according to Becker seemed to have revealed a crisis of culture in Germany. The corporate logic that made collective work possible disappeared at the university. The unity of teaching and research within the university had also suffered as a result. This was largely because academicians acted more as researchers trying to specialize more and more in their own professions rather than as teachers educating out of a sense of social responsibility. This situation led to different scientific fields diverging more and more from each other. In addition to universities, polytechnic schools had also emerged to meet the needs of industry and the market, which, as explained above, dissolved the unity of teaching and research. As a result of the disintegration of unity and the inability to produce a general societal outlook, knowledge had gradually gained an encyclopedic nature (Becker, 1997a, pp. 193–198). This meant that, while knowledge was increasing, a holistic and general view of society could not be obtained.

Becker also tried to offer a solution to the existing problems. Firstly, serious reforms needed to be carried out in universities and the connection of science with life needed to be restored. Higher education reform could be tackled on two levels: technical and content-related. The main purpose at the technical level was to ensure unity in education and to abandon different institutionalizations beyond universities that would lead to the separation of research and teaching. Universities also needed to be redesigned as institutions that train researchers, enable professions, and above all, provide citizenship education as the main framework of higher education (Becker, 1997a, p. 204).

However, one important step toward achieving these goals involved the creation of courses that would address these goals in terms of content. Becker (1997a, p. 202) stated the need to exist for courses that would give students an overview of society. To do this, he drew attention to the need to design these synthetic courses in a way

that would be fed from many disciplines. He stated that the primary task here fell to philosophy, but that philosophy needed to also not confine itself to an area that only experts could understand. Again, studies on foreign societies were capable of responding to the need, since these were not fed from a single discipline and dealt with entire peoples through their psychological characters and social structures. Becker stated that this field could produce a sociological view if it were well-structured. As far as his views on sociology, Germany had lagged in this area because sociology was based on the synthetic approach that did not fit the German way of thinking. However, “sociological courses are an urgent need at all universities” because “spiritual habits can only be created in the intellectual sphere through a sociological perspective that later becomes political opinion when it is transferred to the ethical realm” (Becker, 1997a, pp. 189–190).

The harshest criticism of Becker’s assessment of sociology came from the German historian Georg von Below (1920). Von Below was skeptical of Becker’s portrayal of sociology as a synthetic science, and his criticisms gathered around two points: The first is the potential sociology has to be used as a tool for popularizing socialism. To von Below, sociology was the battering ram of socialism. The second point involves how von Below assessed sociology as a typical French science reflecting positivism (Stöltung, 2006, p. 9). If one looks at the issue through the antagonism of Becker and von Below, this situation is indeed seen to be a reflection of the modernist-conservative/traditionalist split among German academicians of the time (Ringer, 1990, p. 276). A considerable number of German academicians during the Weimar period had developed a conservative reaction similar to von Below’s. The collapse of the Reich in 1918 and the replacement of the Weimar Republic undoubtedly had the greatest influence on this. However, this situation can be accepted to reflect the ailments that had arisen in the rapidly changing society since the 1880s. Industrialization, urbanization, and population growth had had serious impacts on education that led to the shattering of traditional notions and statuses (Kleine, 1989, p. 9).

Meanwhile, Becker was one of the intellectuals who were known at the time as reasonable republicans (*Vernunftrepublikaner*). He believed the need existed to act actively in the face of the changing societal conditions and to find solutions to current problems. In his eyes, universities should become independent of the determinants of the market and state control. On one hand, universities should preserve their old elite position in society, while on the other they should respond to the cultural needs of the time by taking the changing society into account. This was the driving force behind Becker’s emphasis on sociology as a synthesis. Becker’s expectation of sociology was that it should provide political education. As previously stressed, Becker had pointed out the main problems of the Germans to be particularism and individualism. Politically, single German states could not develop into a unified state. On the basis of all these

lay the fact that German individuals could not develop their relations with the state on the basis of citizenship. Therefore, the importance of sociology for Becker, who set the goal of strong individual and national unity, was also related to its capacity for providing citizenship education (Müller, 1991, p. 253).

Sosyoloji tarihini soyuttan somuta üç farklı düzeyde ele almak mümkündür: En soyut düzeyde sosyoloji tarihi, sosyolojik çalışmaların tarihi olarak ele alınabilir. Buna göre çeşitli sosyologların ya da sosyolojik fikir ürettiği kabul edilen akademisyenlerin ya da entelektüellerin eserleri geliştirdikleri kavramlar ve düşünce sistemleri temelinde, yeri geldiğinde birbirleri ile etki ilişkisi içinde ele alınabilir. İkinci düzeyde bir sosyoloji tarihi ise, söz konusu sosyolojik kavram ve düşünce sistemlerinin toplumsal yapı ile bağlantısına işaret edilmesi ve bu şekilde birinci düzeydeki soyut analizin somutlaştırılması yoluyla yazılabilir. Bu şekilde aynı tarihsel meselelere farklı kişilerin nasıl bir sosyolojik yorum getirdiğini, ya da farklı toplumların toplumsal yapısında görülen farklılıkların ne gibi sosyoloji geleneklerinin doğmasının önünü açtığını gözlemek mümkün olacaktır. Bu iki düzeyde, hareket edilen nirengi noktası büyük ölçüde sosyolojik eserlerdir, öyle ki söz konusu eserleri yazan isimlerin “meslekten sosyolog” ve hatta akademisyen olması gerekmez. Daha özeldir eserleri ele alınan bir ismin ya da farklı isimlerin üzerinde uzlaşmış, kesin ve somut bir sosyoloji tanımından hareket edilmesi dahi beklenmez. Eser ya da eserlerin toplumsal yapı ile olan ilişkisi içinde belli toplumlarda geliştirilmiş bir sosyoloji geleneğine işaret edilmesi mümkün olsa bile, söz konusu geleneğin sınırları rahatlıkla ulusal devlet sınırlarının ötesine doğru esnetilmeye müsaittir.

Üçüncü bir düzeyde ise sosyolojiyi kurumsallaşma süreci içinde ele almak mümkündür. Bu düzeyde artık ilk iki düzeydeki gibi eser ve yazar merkezli (ya tamamen eser ve yazara odaklanan ya da toplumsal yapıdan metine-metinden toplumsal yapıya hareket eden) bakış açısı takip edilmez. Bunun yerine belli bir toplumdaki akademik geleneğin dönüşümünün toplumsal yapıdaki dönüşümle ilişkisi çerçevesinde farklı toplumsal aktörler tarafından nasıl alınıldığı tartışmanın merkezinde olacaktır. Bunu takiben ise, söz konusu alınılmaya binaen sosyolojinin tanımının nasıl bir uzlaşım içinde işlevselleştirilerek kurumsal bir yapıya büründürüldüğü, yani üniversite içinde bir disiplin olarak tanımlandığı önem taşıyacaktır. Böyle bir tartışma içinde ulusal devletin sınırları ve kurumları daha fazla belirleyici olacaktır. Daha kısa bir şekilde ifade etmek gerekirse, birinci ve ikinci düzeydeki eser-yazar merkezli bakış açısından ulusal bir sosyoloji tanımı merkezli bir bakış açısına doğru kaymak gerekecektir.

Sosyolojiyi bir kurumsallaşma süreci içinde ele almak Alman sosyolojisini anlamak için faydalı görünmektedir. Klasik sosyoloji metinlerine atıfla literatürde Alman sosyologlarına sıklıkla referans verilse de, özellikle Weber, Simmel ve Sombart gibi Alman sosyolojisinin en güçlü isimlerinin temel eserlerinin ortaya çıktığı dönem olan 1890-1920 yılları arasında Almanya’da ortak bir sosyoloji tanımı üzerinde uzlaşmış olduğunu ya da sosyolojinin böylesi bir tanım üzerinden bilimsel bir disiplin olarak üniversitede kurumsallaşabildiğini görmek mümkün değildir. Esasında Almanya’da 19. yüzyılın ortalarından itibaren sosyolojik bir bakışın gelişmeye başladığı ve bunun

bilimsel çalışmalara yansdığından söz edilebilir. Fakat 19. yüzyıldan 20. yüzyıla sosyoloji hep tartışmalı bir alan olarak görülmeye devam etmiştir. Bunda sosyolojinin bir Fransız bilimi ve bu anlamda pozitivist bir bilim olarak görülmesinin etkisi vardır. Pozitivist anlayışı yansıtan ilk sosyolojik dersler 1870'ler gibi pek geç olarak görülemeyecek bir zamanda verilmeye başlansa da (Kruse, 1990, s. 151) bunlara eleştirel olarak yaklaşılmış ve bir süreklilik kazanmaları sağlanamamıştır. Öte taraftan Alman toplum bilimleri anlayışı içindeki metodolojik tartışmalar Almanlara özgü bir sosyolojinin gelişmesinin önünü daha fazla açmış görünmektedir. Kruse (1990), özellikle Almanya'daki tarihçi anlayış içinde gerçekleşen bir “paradigma değişiminin” 1890'lar sonrasında Weber, Simmel, Sombart gibi isimlerin sosyolojik bir anlayış getiren eserler vermesinin önünü açtığını söylemektedir. Fakat bu dönemdeki eserlere bakıldığında dahi ortak bir sosyoloji anlayışının, daha doğrusu sosyolojiden ne beklenmesi gerektiğine dair ortak bir tanımın geliştirilemediği görülmektedir. Üstelik bu 1909 yılında Alman Sosyoloji Cemiyeti'nin (*Deutsche Gesellschaft für Soziologie*) kurulmasına rağmen böyledir.

Alman sosyolojisi dendiğinde bugün akla gelen neredeyse bütün isimlerin kuruluşunda yer aldığı bu Cemiyet, esasında sosyolojinin kurumsallaşması yolunda atılmış ciddi bir adım olarak görülebilse de, 1910'lar boyunca Cemiyet'in içinde bir tanım birliğinin sağlandığına şahitlik etmek mümkün değildir. Cemiyet'in kuruluşunda yer alan hiçbir isim henüz kurulmadığı için tabii olarak bir sosyoloji kürsüsü işgal etmez; zaten üyeler çok farklı alanlarda bilimsel çalışmalarını sürdürüyor görünmektedir. Cemiyet'in ilk kongresine (bkz. Simmel vd., 2021) bakıldığında da yine tanım muğlaklığı dikkat çeker. 1908 yılında *Sosyoloji. Sosyalleşmenin Biçimleri Üzerine Araştırmalar* (Soziologie. Untersuchungen über die Formen der Vergesellschaftung) başlıklı bir eser yayımlayan Simmel'in ilk kongredeki konuşmasına bakıldığında cemaatten cemiyete geçiş süreci neticesinde toplumsal etkileşimlerin içeriksizleşmeleri sebebiyle ancak biçim yönünden ele alınabileceklerine işaret ettiği görülür (ss. 23-40). Sosyolojinin öncelikli olarak felsefi bir disiplin olduğunu söyleyerek sosyolojik araştırmaları modern toplumların öncesine kadar çeken Tönnies (s. 42), bir yandan sosyolojinin antropoloji, etnik psikoloji gibi diğer sosyal yaşamla ilgili bilimler içindeki yerini ararken diğer taraftan Comte'un ortaya koyduğu pozitivist anlayıştan ne yönde farklılaştığına dikkat çeker. Diğer taraftan sosyolojiye duyulan “husumetin” de farkındadır ama bu husumetin ancak isme yönelik olduğunu belirtir (s. 62). Kuruluş aşamasında Cemiyet'in yönetim kurulunda yer almakla beraber faaliyet alanına karşı ise yoğun şüpheleri olduğu belirtilen Weber'in (Lepsius, 2011, s. 8) ise ilk kongrede sunduğu ve sosyoloji kavramının değişken bir içeriğe sahip olduğunu vurgulayarak başladığı (Simmel vd., 2021, s. 65) “Faaliyet Raporu”nda öncelikli olarak Cemiyet'in ne olmadığına işaret edilir. Bu noktada Weber'in Cemiyet'in “pratiğe yönelik fikirlerin herhangi bir propagandasının” hedeflenmediğini (s. 65-66) vurgulayarak sadece bir araştırma grubu olarak planlandığını belirtmesi önemlidir. Weber'in bu haliyle bir anlamda “değer yargılarından bağımsız” olarak bir bilimsel

çalışma yapılmasını önemseydiği açıktır ve konuşmasının devamı da büyük ölçüde söz konusu sav üzerine kuruludur. Weber’in söz konusu yıllarda sürecek olan “değer yargısı tartışması” (*Werturteilsstreit*)¹ içinden konuştuğu düşünülebilir. Esasında Weber’in yüzyılın başındaki metodoloji yazılarından itibaren (bkz. Weber, 2012) özellikle tarihçi iktisat anlayışının² yukarıda belirtildiği şekliyle pratik hedefler gözeten, yani bir anlamda değer yargıları içeren siyasalar üretmeye yönelik tavrına mesafe almak istediği görülmektedir. Diğer taraftan ise Weber sosyolojisinin temel bir kavramı olan ideal tipin de yine özde tarihçi iktisat anlayışının teorii dışlayan metodolojik çıkmazlarını aşma yönünde tasarlandığını belirtmek gerekir. Nihayetinde sosyolojinin, Weber için toplumsal araştırmaları mümkün kılacak bilim alanları üstü bir metodoloji olarak kurgulandığı düşünülebilir. Weber 1918 tarihli bir mektubunda ise (akt. Lepsius, 2011, s. 9) sosyolojiyi bir kürsü olarak düşünülemez kadar melez bir alan olarak görmektedir.

Sosyoloji üzerindeki bütün bu muğlaklıklara rağmen Alman Sosyoloji Cemiyeti’nin sosyolojinin kurumsallaşması yönünde ciddi bir adım olarak görülmesi gerektiği açıktır. Üstelik Cemiyet, Viyana’da Felsefe ve Graz’da Devlet Bilimleri Fakülteleri içinde Sosyolojiye Giriş derslerinin verilmesini takiben 1914 yılının Haziran ayında Almanya ve İsviçre’deki çeşitli fakültelere sosyolojinin bir ders olarak müfredatlarında yer alması yönünde çağrıda bulunmuştur (Matthes, 1980, s. 28). Fakat bu, Matthes’in de vurguladığı üzere, henüz bir kürsü önerisi değildir. Sosyolojinin bir kürsü olarak ortaya çıkması için ise 1919 yılının beklenmesi gerekecek ve Franz Oppenheimer Goethe Üniversitesi’nde (Frankfurt am Main) kurulan Sosyoloji ve Teorik Milli İktisat kürsüsüne atanacaktır (Lichtblau & Taube, 2010). Yine aynı yıl Köln Üniversitesi’nde İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi bünyesinde oluşturulan İktisadi Devlet Bilimleri ve Sosyoloji kürsüsüne Leopold von Wiese, Felsefe Fakültesi bünyesinde oluşturulan Felsefe ve Sosyoloji kürsüsüne ise Max Scheler atanır (Wagner & Wittmaack, 2020). Üniversiteler bünyesinde açılan söz konusu kürsülerin en büyük destekçilerinden biri ise 1916 yılından itibaren Prusya Eğitim Bakanlığı içinde görev alan Carl Heinrich Becker’dir.

Bu çalışma, Birinci Dünya Savaşı’ndan Almanya’nın büyük bir hayal kırıklığı ile yenilerek ayrılmasını müteakip, toplumun içinde bulunduğu kültürel çıkmazları değerlendirerek sosyolojiyi söz konusu sıkıntılara bir cevap olarak gören Becker’in, sosyolojinin kurumsallaşmasına duyulan ihtiyaca dönük düşüncelerini değerlendirmekte ve bu düşünceleri 1880’lerden söz konusu döneme kadar Almanya’nın tecrübe ettiği kültürel dönüşüm sancıları içine yerleştirmektedir. Makalede öncelikle Becker’in Almanya’da kültür politikacısı olarak 1916-1930 yılları arasında oynadığı rol üzerinde durulacak, takiben Becker’in ilk olarak 1918-19 yıllarında makaleler halinde, sonrasında ise bir kitapçık olarak basılan “Yüksek Öğretim Reformu Üzerine Düşünceler” (*Gedanken zur Hochschulreform*) (Becker, 1997e) metni olmak üzere dönem içinde

1 Değer yargısı tartışması için bkz. Akyurt, 2017, ss. 299-307.

2 Tarihçi iktisat için bkz. Baş, 2015.

yazdığı makalelere odaklanılacaktır. “Değerlendirme ve Sonuç” kısmında ise öncelikle Becker’in yaklaşımına dair tepkilere bakılacak ve ayrıca Becker’in düşüncelerinin içine yerleştirilmesi gereken izleklere işaret edilecektir.

“Eğitim Partisine Mensup” Bir Kültür Politikacısı Olarak Carl Heinrich Becker

Becker’in 19. yüzyılın son yıllarından 1933 yılındaki ölümüne kadar süren faaliyetlerini iki başlık altında toplamak mümkündür: oryantalist ve kültür politikacısı (Essner & Winkelhane, 1988). Bizim çalışmamız açısından vurgulamamız gereken nokta ise Becker’in özellikle oryantalist bir akademisyen olarak edindiği tecrübeleri kültür politikacısı olarak geliştirmek istediği siyasalara taşıma gayretidir.

Öncelikli olarak Becker, Martin Hartmann ile birlikte, Alman oryantalizmi içinde teolojik ve filolojik aşamalardan sonra 20. yüzyılın başında kültür merkezli-sosyolojik olarak belirlenebilecek üçüncü bir aşamayı hayata geçiren önemli bir akademisyen olarak karşımıza çıkar (Avcı, 2021). Becker’in ilk çalışmaları, Alman oryantalizminin ikinci aşamasını takiben filolojik bir karaktere sahiptir (Müller, 1991, s. 30). Fakat daha sonraki dönemlerde Martin Hartmann ve Heidelberg çevresi entelektüellerinin etkisi ile yavaş yavaş İslam toplumlarını kültürel bütünlükleri içinde farklı unsurları dikkate alacak şekilde incelemeyi uygun bulan kültürel-sosyolojik bir anlayışa kayar. 1932 tarihli Hartmann üzerine bir metninde, Hartmann’a bazı eleştiriler getirmekle beraber, onun kültürel-sosyolojik anlayışının “senteze” (yani daha sonradan bu çalışma çerçevesinde ele alınacak “Yüksek Öğretim Reformu Üzerine Düşünceler” metninde de vurgulanacağı üzere farklı toplumsal alanları birlikte irdeleyen bir karaktere) dayandığını önemle vurgulayacaktır (Müller, 1991, s. 34-35). Becker, 1904-1908 yılları arasında ise “Heidelberg çevresi” (*Heidelberger Kreis*) olarak bilinen ve Heidelberg şehrindeki entelektüellerin oluşturduğu halkalar içinde yer alacaktır. Bunlar içinden ise özellikle “Eranos çevresi” (*Eranos-Kreis*) ile yakın bir teşriki mesaide bulunacak (Müller, 1991, s. 188) ve bu çevre sayesinde Max Weber, Ernst Troeltsch, Albrecht Dietrich, Eberhard Gothein gibi isimlerin teoloji, kültür tarihi, iktisat, hukuk başta olmak üzere toplumsal hayatın farklı unsurlarını karşılıklı etkileşimleri açısından ele alan yaklaşımına aşına olacaktır (Müller, 1991, ss. 40-41). Kısaca söylemek gerekirse, Becker’de daha sonraki dönemde bir vurgu olarak öne çıkacak olan “sentetik bilim” onun oryantalist çalışmalarında esas aldığı temel metot olarak zaten erken dönem çalışmalarında inşa edilmeye çalışılmaktadır. Becker, bu yaklaşımını 1908 yılından kurulan Hamburg Koloni Enstitüsü bünyesinde ve 1910 yılında bu sefer kendisinin kuruluşuna ön ayak olduğu *Der Islam* dergisinde daha etkin bir şekilde pratize etme imkanı bulacaktır. Özellikle Hamburg Koloni Enstitüsü’nün yapısı gereği, koloni toplumlarını yukarıda belirttiğimiz şekliyle farklı toplumsal alanların bütününe dikkate alacak şekilde bilimsel yönden inceleme iddiası önemli görünmektedir.

Becker, 1916 yılından Prusya Eğitim Bakanlığı'na uzman/raportör olarak atanır ve bu tarihten itibaren bir kültür politikacısı olarak da önem kazanmaya başlar. 1919 yılında aynı bakanlıkta müsteşarlığa getirildikten sonra, 1921 yılında kısa bir süreliğine Eğitim Bakanı olur fakat yeniden müsteşarlık görevine döner. 1925-1930 yılları arasında ise yine Prusya Eğitim Bakanı olarak görev yapacaktır. Bütün bu dönemler içinde akademik ilgisini yitirmeyecek ve çalışmalarına 1933 yılındaki ölümüne dek devam edecektir (Essner & Winkelhane, 1988, s. 154). Becker'in özellikle de bakanlığı dönemlerinde herhangi bir partiye mensup olmadan bu makamda yer aldığı altını çizmek gerekir. Weimar Cumhuriyeti gibi politik aidiyetin anlamının pekiştiği, kutuplaşmanın ve radikalleşmenin ciddi oranda arttığı bir dönemde bunun taşıdığı anlama işaret etmek gerekir. Becker bir anlamda eğitim alanında sahip olduğu tavır ile söz konusu politikleşmenin üstünde yer alabilmiştir. Kendi ifadesi ile Becker, esasında "Eğitim Partisinin Mensubu" (*Parteigänger der Bildung*) olarak bütün bu faaliyetlerini yürütmüştür (Essner & Winkelhane, 1988, s. 159). Diğer taraftan Becker'in kültür politikacısı olarak faaliyetlerini, Birinci Dünya Savaşı'nın bitişini bir eşik olarak almak üzere iki döneme ayırmak daha doğru görünmektedir. Becker, 1916'dan savaşın sonuna kadar olan dönem içinde büyük ölçüde Almanya'nın kolonileri ya da Osmanlı İmparatorluğu gibi müttefikleri ile olan eğitim ilişkileri üzerine çalışmıştır. Özellikle savaş sırasında Almanya ile Osmanlı İmparatorluğu arasındaki sıkı kültür alışverişi sürecinde Becker'in de belirleyici bir ağırlığı olmuş, Becker söz konusu ilişkiye dair görüşlerini ise "Türkiye'nin Eğitim Meselesi" (*Das türkische Bildungsproblem*) (Becker, 1997a) başlıklı makalesinde ayrıntılı olarak dile getirmiştir. Bu makalenin giriş kısmında dikkati çeken bir husus, Becker'in konuşmasına Alman İmparatoruna (konuşma zaten II. Wilhelm'in doğum gününde gerçekleştirilmektedir) ve onun şahsında cisimleşen Alman halkına bağlılığı içermesi ve henüz savaşın sürdüğü dikkate alındığında düşmanlar karşısında duyulan büyük bir özgüveni yansıtmasıdır (ss. 122-123). Fakat Almanya'nın savaştan yenik ayrılması ile birlikte, Becker'in de metinlerine yansıtacağı şekliyle bu özgüven büyük oranda yıkılacak ve savaş sırasında Almanya dışına yönelik olarak geliştirilen kültür konsepti büyük ölçüde Almanya içine dönük olarak yeniden gözden geçirilecektir.³ Becker için artık "Alman halkı Almanya'nın dünya siyaseti içindeki pozisyonundan daha önemli" hale gelmiştir (1997f, s. 260). Yine 1919'da Köln Üniversitesi'nin yeniden açılması dolayısı ile yaptığı bir konuşmada, güç politikasının (*Machtpolitik*) parçalanmasının ardından, Alman ulusunun bir Anka kuşu gibi küllerinden doğacağından söz etmekte, bunun için ise sadece kılıca ve askeri güce değil bir kültür bilincine yaslanması gerektiğine işaret etmektedir (Becker, 1997d, ss. 283-284). Bunu takiben ise Becker artık daha çok Almanya'da kültür ve eğitimi yeniden reforma tabi tutma yönünde bu sefer içe dönük bir bakışa sahip bir kültür politikacısı rolünü üstlenecektir.

3 Becker'in savaş öncesi, sırası ve sonrası olmak üzere farklı momentlerde kültür kavramını nasıl yeniden işlevselleştirdiğine dair bir makale için bkz. (Baş, 2022)

Becker'in kültür politikacısı olarak önemi, onun Wilhelm von Humboldt (1767-1835) ve Friedrich Althoff'un (1839-1908) ardından Alman eğitim sistemini reforma tabi tutan üçüncü isim olarak görülmesinden de anlaşılabilir. Bu üç isim de Almanya'nın en kritik sosyo-politik dönemleri içinde söz alarak başta üniversite olmak üzere eğitim sisteminin mevcut şartlara ve ihtiyaca göre yeniden şekillendirilmesinde önemli rol üstlenmişlerdir. Humboldt, Aydınlanma yüzyılıının peşi sıra Prusya'nın Fransız işgali altında kaldığı dönem içinde ve sonrasında, Althoff Almanya'nın 1871'de siyasi birliğini sağlamakla beraber 1890'larda eriştiği yüksek sanayileşme ve şehirleşme yanında bu iki faktörün yarattığı sıkıntıları dikkate alarak, Becker ise Almanya'nın büyük bir özgüvenle girdiği Birinci Dünya Savaşı'ndan yenik ayrılmanın ertesinde imparatorluğun yıkılmasına paralel olarak yaşanan büyük iktisadi, siyasi ve sosyal çözülme döneminde öne çıkmıştır (Vom Brocke, 1991, s. 4). Becker'in 1918 sonrasında kültür politikacısı olarak oynadığı rol, eğitim sisteminin baştan reforma tabi tutulmasına yönelik öneriler, özellikle üniversite-teknik yüksek okullar ayrımını dikkate alarak eğitimde birliğin sağlanması, eğitim içeriğinin mevcut kültürel-tinsel ihtiyaçlar çerçevesinde yeniden şekillendirilmesi, sosyoloji, siyaset bilimi, yabancı ülkelere dair çalışmalar (*Auslandstudien*) gibi "sentez" yaklaşımını sergileyen ders ve kürsülerin oluşturulması ve buralara uygun atamaların yapılması, eğitimin kitle meselesini dikkate alarak şekillendirilmesi, akademisyenler arasındaki statü farklarının kaldırılarak herkese mesleğin gerektirdiği eşit güvence ve fırsatların sağlanması, öğrencilerin eğitim süreçlerine dahil edilmesi başlıkları altında değerlendirilebilir. Becker, kültür ve eğitim hayatına dönük bu önerileri getirirken bir yandan Alman düşünce geleneğini dikkate alan, bu anlamda tinsel gelişimi öne çıkaran *Bildung* geleneğine yaslanan, diğer taraftan ise 1920'lerde toplumun içinde bulunduğu iktisadi, siyasi ve sosyal gelişkinliği ve sıkıntıları, yani olumlu ve olumsuz fırsatlar sunması yönüyle "kriz" durumunu dikkate alan bir tavır geliştirmeye çalışmaktadır. Ringer (1990, s. 276) dönem içindeki modernist- muhafazakar yaklaşımlar içinde Becker'i modernist kanat içine yerleştirmekte ve bu kanadın özellikle Weimar Cumhuriyeti'nin ilk dönemlerinde etkin olduğunun altını çizmektedir. Fakat görüldüğü üzere 1920'ler boyunca eğitim meselesi bir güç savaşına sahne olmuş ve Becker'in özellikle üniversiteye dönük reform çabaları 1925-1930 arasında bakanlık görevinde olmasına rağmen başarısızlıkla sonuçlanmıştır (Östling, 2018, s. 71).

Becker'in bir kültür politikacısı olarak en fazla vurguladığı hususlardan biri ise bireylerin kendilerini bir bütünün yani halkın parçası olarak görmelerinin önünü açacak ve esasında halk temelinde bir kültür bilinci uyandıracak politik eğitim, bunun hukuki zemindeki karşılığı olarak ise vatandaşlık eğitimidir. Becker'in açılmasını önerdiği ya da açılmasına ön ayak olduğu eğitim kurumları bu eğitimin bireylere ulaştırılacağı yapılardır esasında. Bunların önemli bir örneği Alman Siyaset Yüksek Okulu'dur (*Deutsche Hochschule für Politik*). 1920 yılında özel bir eğitim kurumu olarak faaliyete başlayan okulun nasıl ortaya çıktığını anlatan Ernst Jäckh (1924, s. 17), okulun

tasarlanmasında Becker'in 1916 yılında yurt dışı araştırmalarına dair hazırladığı bir metin ile 1919 tarihli “Yüksek Öğretim Reformu Üzerine Düşünceler” makalesinin etkili olduğunu özellikle anmaktadır. Becker, okulun ilk yönetim kurulu içinde de yer alacak ve hatta okul için ücretsiz bir mekan ayarlanmasını sağlayacaktır (Nickel, 1920). Bu okulun önemi, özellikle 1918 sonrasında imparatorluktan cumhuriyet rejimine geçildiği bir dönemde vatandaşların yeni siyasi sistemi özümsemelerine, fakat bunu şüphesiz bir Alman kimliği oluşturacak zeminde gerçekleştirilmelerine katkı sunmasıdır.

Becker'in destek verdiği bir diğer kurum ise, yine 1920 yılında kuruluşu gerçekleştirilen Alman Beden Eğitimi Yüksek Okuludur (*Deutsche Hochschule für Leibesübungen*). Yine bir özel eğitim kurumu olan bu okul beden eğitimi teorisi, pratik ve tarih bütünlüğünü öngören ve bunun neticesinde “vücut ruhun evidir” mottosu ile ruh-beden birliğine ulaşmayı hedefleyen bir çıkış noktasına sahiptir (Court, 2017, s. 95). Becker bu okulun kuruluşunda yaptığı konuşmada Antik Yunan ve Helen kültüründe bulunan ruh-beden birliğine işaret ederek Almanya'nın yeniden inşası hedefleniyorsa saf entelektüalizmden uzaklaşılması ve tamlık arayışında olunması gerektiğini belirtmiştir (s. 93). Bu çerçevede okul müfredatında tıp, pedagoji, felsefe, tarih gibi farklı alanlardan dersler yer almaktadır. Court (s. 94), okulun yapısının ve Becker'in açılış konuşmasında belirttiği görüşlerin “Yüksek Öğretim Reformu Üzerine Düşünceler” makalesinin ana fikri ile uyuştuğunu, bu anlamda Becker'in arzuladığı sentez yaklaşımının burada da sergilendiğini söylemektedir.

Bütün bunlar yanında, bu çalışma için taşıdığı önem açısından, Becker 1919 itibarı ile Almanya'da sosyolojinin üniversitelerde bir ders ve kürsü olarak yer almasını destekleyen ve Eğitim Bakanlığı'ndaki pozisyonu gereği bunun önünü açan en önemli kişilerin başında gelmektedir (Essner & Winkelhane, 1988, s. 163). Becker ayrıca sosyoloji alanında çalışan ya da sosyoloji kürsülerini inşa edebilecek isimlerin atamalarını da gerçekleştirmiştir. Müller (1991, s. 349) Becker'in 1919-1930 yılları arasında yaptığı atamalar arasında Franz Oppenheimer ve Paul Tillich (Frankfurt am Main), Leopold von Wiese ve Max Scheler (Köln) Heinrich Cunow, Alfred Vierkandt, Richard Thurnwald ve Kurt Breysig (Berlin) isimlerini saymaktadır. Bu isimlerin atandıkları kürsüler saf sosyoloji kürsüleri olmamakla beraber İktisat ve Sosyoloji ya da Felsefe, Sosyoloji ve Halkbilimi gibi sosyolojiyi de içinde barındıran disiplinler arası bir nitelik taşımaktadır. Son olarak 1930'da Karl Mannheim'ın Frankfurt am Main'a atamasının da Becker'in desteği ile gerçekleştiğini eklemek gerekiyor (Kettler & Loader, 2001).

Sentez ihtiyacı: “Yüksek Öğretim Reformu Üzerine Düşünceler”

Becker'in sosyolojinin kurumsallaşmasındaki rolü yalnızca kültür politikacısı olarak kurumların ve mevzuatın oluşması ya da atamaların gerçekleşmesi ile sınırlı değildir.

Bunlar kadar Becker'in kurumsallaşmanın fikrî temellerini inşa etmesi de önemlidir. Hemen Birinci Dünya Savaşı'nın ertesinde başlamak üzere 1920'ler boyunca yazdığı yazılar ile Becker, Almanya'nın içinde bulunduğu mevcut duruma bir cevap teşkil etmek ve başlıca meselelerini çözüme ulaştırmak için niçin "sentetik bilime" ihtiyaç duyulduğuna işaret eder. Daha önce de belirtildiği ve çeşitli örnekleri verildiği üzere Becker sentetik bilim ihtiyacını sosyoloji ile sınırlı tutmaz, fakat sosyoloji bunlar arasında söz konusu ihtiyaca en açık bir şekilde cevap verebilecek nitelikte olan alan olarak konu ile ilgili tartışmalarda öne çıkar. Üstelik sosyolojinin sadece bilimlerden bir bilim olmayıp genel anlamıyla bütün bilimlere hizmet edebilecek bir üst metod olarak da işlev kazanabileceğini Becker'in ilgili metinlerinden çıkarmak mümkündür. Bu anlamıyla sosyolojik yaklaşım bütün sentetik bilimlere mündemiçtir yorumu yapılabilir.

Becker'in düşünceleri, belirttiğimiz üzere Weimar Cumhuriyeti dönemindeki çeşitli metinlerine yansımış olsa da, bunları en bütünlüklü olarak "Yüksek Öğretim Reformu Üzerine Düşünceler" başlıklı makaleler dizisinde görmek mümkündür.⁴ Söz konusu metin 24 Kasım 1918 ile 17 Mart 1919 tarihleri arasında altı makale olarak *Deutsche Allgemeine Zeitung*⁵ gazetesinde yayımlanmış, yine 1919 içinde ise bir kitapçık olarak ayrıca basılmıştır. Metin başlığın da işaret ettiği üzere yüksek öğretim reformunun nasıl gerçekleştirilmesi gerektiğine dair bir zemin sunmayı hedeflemektedir. Bu yönden bir yandan Almanya'nın geçmişten bugüne yüksek öğretim konusunda güçlü taraflarını öne çıkarırken, diğer taraftan ise bu güçlü taraflara rağmen 1918-9 yılı itibarıyla içinde bulunulan sıkıntıların nelerden kaynaklandığına işaret edilir. Bu noktada sıkıntıların esasında Almanya'nın Birinci Dünya Savaşından yenik ayrılmasından değil, 19. yüzyıldan bu yana ülkenin tecrübe ettiği köklü dönüşüme net bir cevap oluşturulamamasından kaynaklandığı izlenimi doğmaktadır. Bunu takiben mevzuat, öğretim üyeleri arasındaki statü farklılaşması, kitleselleşme süreci içinde öğrencilerin üniversite içindeki pozisyonu tek tek ele alınan önemli başlıklar olarak karşımıza çıkar.

Becker'in analizlerini tetikleyen olay şüphesiz Almanya'nın savaştan mağlup olarak ayrılmasıdır. Becker, savaş öncesi ve sonrası görevine devam eden bir isim olduğu için, onun yazıları üzerinden özgüven yitimini tespit etmek mümkün görünmektedir.

4 Bu bölümde "Yüksek Öğretim Reformu Üzerine Düşünceler" metni esas alınmakla beraber, yeri geldiğinde Becker'in dönem içindeki diğer yazılarına da başvurulmaktadır.

5 *Deutsche Allgemeine Zeitung*, "kuzey Alman" vurgusu ile *Norddeutsche Allgemeine Zeitung* adı altında 1861 yılında kurulmuştur. Kuruluşundan itibaren başta Bismarck olmak üzere (Bismarck 23 Ekim 1862 yılında Prusya Dışişleri Bakanı ve Geçici Şansölye olarak atanmış ve sonradan Alman İmparatorluğu Şansölyesi olarak 1890'a kadar Almanya'nın en önemli siyasi figürü olmuştur.) Alman devleti ve hükümetine yakın bir yayın politikasına sahip olmuş ve yarı-resmi, muhafazakar bir gazete olarak görülmüştür. Gazete 9 Kasım 1918'de Spartakistler tarafından ele geçirilerek ismi *Die Internationale* olarak değiştirilmek istense de, 12 Kasım'da gazete asıl yönetimine dönmüş, isim değişikliği ile *Deutsche Allgemeine Zeitung* halini almış ve Almanya'nın yeniden inşa edilmesi sürecine katkı sağlamak isteyen herkese çağrıda bulunmuştur (Fischer, 1967, s. 40). Halihazırda zaten Eğitim Bakanlığı içinde görevli bulunan Becker de, eğitim reformuna dair görüşlerini gazetenin isim değişikliğine gitmesinden yaklaşık 10 gün sonra burada yayımlamayı uygun görmüştür.

Daha önce de belirtildiği üzere 1916 tarihli “Türkiye’nin Eğitim Meselesi” başlıklı konuşmasında Alman halkı ve Kayzer arasındaki birliğe, Kayzer’in Almanya’nın ruhunun cisimleşmiş hali olduğuna vurgu yapılmakta ve Almanya’nın iktisadi ve uluslararası hedeflerine işaret edilmektedir (1997a, ss. 122-123). Oysa hemen savaşın ertesinde yazılmış 1918 tarihli “Kültürde Kendini Kanıtlama” olarak tercüme edilebilecek (*Kulturelle Selbstbehauptung*) bir metninde savaşın galipleri ile Almanya arasında bir karşılaştırma yaparak, biz “askeri ve iktisadi bir imparatorluktuğ”, onlar ise bu ikisinin yanında bir “düşünce imparatorluğuydu” demektedir (1997c, s. 176). Becker’in burada kültüre işaret ettiği açıktır. Nitekim ilerleyen sayfalarda Almanya’nın bir memur devletine dönüştüğünü, kültür üreten bir devlete sahip olmadıklarını belirtir (1997c, s. 177). Dolayısı ile savaş sonrasında Becker’in temel odak noktası Almanya’nın kültür alanındaki zayıflıkları olmuştur. Becker’in kültürden ne anladığını kültür politikasına dair yaptığı şu tanım üzerinden anlamak mümkündür: “Tinsel değerlerin içeriği istihkam etmek ve dışarıda ise diğer halklardan ayırmak üzere bilinçli olarak halkın ya da devletin hizmetine verilmesi” (1997b, s. 225). Bu tanımdan hareket ederek kültürde temel hedefin tinsel değerler üzerinden halk ve devlet olarak bütünleşmek olduğu söylenebilir.

Şüphesiz Becker için söz konusu hedefe ulaşmada eğitimin rolü öncelikli bir önem taşımaktadır. Zaten Alman anlayışı ile bir kültür üretiminin, Alman *Bildung* geleneği ile de yakın bağları bulunmaktadır. Alman eğitim hayatının ve özelde üniversitelerin temelini Humboldt ve Becker’in özel vurgusu ile Fichte ve Schleiermacher’in inşa ettiği *Bildung* anlayışı oluşturur ve esasında bu sebeple de “üniversitelerin çekirdeği sağlamdır” (1997a, s. 195). Fakat bu sağlam çekirdeğin verimleri devam ettirilememiş ve özellikle 1850’lerden sonra yaşanan toplumsal gelişmeler karşısında uygun politikalar geliştirilememesi sonucunda 20. yüzyılın başında arzulanan hedeften uzak kalmıştır.

Becker’in kültür sahasında yaşanan sıkıntılar için gösterdiği öncelikli sorun ise Alman toplumuna hakim olan tikelcilik (*Partikularismus*) ve bireyseldirlik (*Individualismus*), zaten tikelcilik bireyseldirliğin toplum hayatına aktarılmış halidir (1997a, s. 184-185). Tikelcilik-bireyseldirlik ile Becker’in işaret ettiği problem, parçanın önem kazanması ve güçlenmesi fakat her bir parçada mündemiç olan bu gücün bütüne teşmil edilememesidir. Becker söz konusu problemi toplum ve eğitim olmak üzere iki alanda gözlemler. Toplum temelinde mesele bütün Almanları kapsayan milli bir kimliğin oluşturulamamasıdır. Şüphesiz 1871 gibi geç bir tarihte siyasi birliğini tamamlamış bir Almanya için bu kritik öneme sahip bir eleştiridir. Becker’e göre Almanlar doğuda Slav batıda ise Roman kanından gelen kavimlerden/kabilelerden (*Stämmen*) ibarettir henüz. Oysa “sosyalist ya da kralcı olsun, bir Fransız Fransızdır, İngiliz İngilizdir” (1997d, s. 177). Demek ki söz konusu olan toplumun kavmi, sınıfsal ve fikri düzeyde birbirinden ayrılmış olmasıdır. Eskiden fikirler etkin iken artık sınıfsal

çıklarlar fikirlerin önüne geçmiştir. Dolayısı ile Becker'e göre tikelcilik Alman halkının ana karakteri haline gelmiştir (1997a, s. 184-185). Bunun konumuz açısından önemi ise, eğitimin bir halkın ana karakterine dayanması gereğidir. Halbuki tikelci bir anlayış üzerine kurulan eğitim, Becker'e göre, Almanya'da ciddi bir kültür problemini ortaya çıkarmış görünmektedir.

Tikelciliğin iki düzeyde yansımaları görülmektedir (1997a, s. 185): Bunun ilki, siyasi mantık içeren bir pratik etiğin geliştirilememiş olmasıdır. Bu, bireyin üstünde kolektif ilişkilerin ve çıkarın geliştirilmesi ve kollanması sorumluluğunu içermektedir. Esasında, modern toplumlarda bunun karşılığı bir millet olarak hareket etmektir. Bu çerçevede, Almanlar siyasi birliklerini henüz yeni elde etmiş olmakla beraber, bir millet olma yolunda yeterli ilerlemeyi sağlayamamıştır. Becker'in yazılarına bakıldığında söz konusu pratik etiğin karşılıklarından birinin de sosyalizm olduğu görülür. Fakat Becker burada sosyalizmin farklı algılanış biçimleri olduğunun farkında olarak bir ayrıma gider. Bir yanda sosyalizmin kültürün öldürülmesi anlamına gelen Bolşevizm versiyonu, diğer tarafta ise kökünü idealizmden alan ve bu anlamda kültürü besleme potansiyeli taşıyan versiyonu bulunmaktadır (1997d, s. 178) ve bu ikinci versiyonu etik bir zihniyeti yansıtır (1997a, s. 182). Bu çerçevede sosyalizmin materyalist ve idealist olmak üzere iki farklı yansımadan söz etmek mümkündür. Becker, Batı demokrasilerini ise kapitalist ve gayrı-sosyal (*unsozial*) olarak niteler, bu anlamda sosyalist bir zihniyeti onlar da yansıtmamakta, etik bir anlayış olarak sosyalizmi kültür üretici bir işlevi ile diğer halklara sunma potansiyelini Almanlar taşımaktadır. Fakat bu da ancak Almanlar bir millet olmayı başardığı takdirde mümkündür, zira ancak "bir millet kendini kültür temelinde kanıtlayabilir" (1997d, s. 179).

Tikelciliğin ikinci düzeydeki yansıması ise, "bilimsel sahada uzmanlaşmanın hakim olması ve sentez eksikliğidir" (1997a, s. 185). Eğitime somut düzeyde bakıldığında, Almanya'nın farklı siyasi alt birimlerden (krallık, prenslik vd.) oluşan bir imparatorluk olduğu düşünüldüğünde, eğitim sisteminin her bir siyasi birimde kökleştiğini ama imparatorluk için aynısının söylenemeyeceğini belirtir (1997d, s. 177). Becker, bu çerçevede İmparatorluğu "kültürden yoksun" olarak görmektedir: parçalarda zengin ama bütünde yoksuldu. Fakat ana sıkıntı buradan çok daha derinlerde görünmektedir. Esasında 18. yüzyıl sonu-19. yüzyıl başı itibariyle Almanya bilimde Humboldt, Fichte ve Schleiermacher gibi üç önemli isim üzerinden ciddi bir temel oluşturmuştur⁶ ve yukarıda belirtildiği üzere bu sebeple de üniversiteler sağlam bir çekirdeğe sahiptir. Fakat, idealizmden beslenen, araştırma ve eğitim birliğine dayanan ve toplumsal meseleler etrafında şekillenen bu bilim anlayışı siyaset tarafından uygun görülmemiş, bunun neticesinde bilimsel çalışmalar gittikçe toplumsal meselelerden uzaklaşarak kendi sahasına doğru çekilmiştir. Bu bilimin apolitikleşmesidir (1997a, s. 192). Bilim gittikçe toplumdan ve siyasetten uzaklaşmış ve kendi içine kapanmıştır, vatandaşlık

6 Becker'de Fichte ve Schleiermacher, Humboldt'tan daha fazla öne çıkmaktadır.

bilinci göz ardı edilmiştir. Becker bu sebeple, Almanya’da kültür sahasında abartılı bir “saf entelektüel” eğilim olduğunu belirtir: “Bizde irade, etik toplumsallık (*Ethos*) yerine aklın (*Intellekt*) ardındadır” (1997a, s. 181). Üniversiteler bir karakter ve irade inşa etme endişesi taşımamaktadır. Bilimin toplumsal sorumluluk ile bağı koparması, üniversite içinde bir pozisyon elde etmek için bireyler arasında rekabetin doğmasına yol açmış, kendi pozisyonlarını garanti altına alan akademisyenler ise gittikçe daha fazla memurlaşmış ve üniversite bürokratlaşmıştır. Üniversitede, kolektif bir çalışmayı mümkün kılacak korporatif mantık ortadan kaybolmuştur. Üniversite içindeki eğitim-araştırma birliği de bundan zarar görmüştür. Bunun asıl sebebi ise akademisyenlerin bir toplumsal sorumluluk gereği öğrenci yetiştiren hocalardan ziyade, kendi meslekleri içinde gittikçe daha fazla uzmanlaşmaya çalışan araştırmacılar olarak hareket etmesidir. Bu da gittikçe farklı bilimsel alanların birbirinden uzaklaşmasına yol açan bir durumdur. Sadece üniversite içindeki farklı bilim alanları değil, yüksek öğretim bir bütün olarak da farklı alanlara doğru parçalanmıştır. Üniversiteler yanında sadece sanayi ve piyasanın ihtiyaçlarına dönük araştırmaya odaklı teknik yüksek okullar ortaya çıkmış, bu durum da yukarıda belirtildiği üzere eğitim-araştırma ve yüksek öğretim birliğini ortadan kaldırmıştır. Birliğin parçalanması ve genel bir bakışın üretilmemesi sonucu bilgi giderek ansiklopedik bir mahiyet kazanmıştır (1997a, s. 193-198). Bunun anlamı, bilgi birikimi çoğalırken topluma dair bütünlüklü ve genel bir bakışın elde edilememesidir.⁷ Becker bu noktada, öğrencilere de ayrı bir parantez açmakta, onların da tıpkı akademisyenler gibi kolektif bir zihin yapısına sahip olmadığına işaret etmektedir. Öğrenciler de hızlıca meslek edinip para kazanabilecek şekilde hareket etmekte, bu sebeple bütüncül bir bakış için emek harcaacaklarına işlerine yarayan bir alanda uzmanlaşmayı tercih etmektedir (1997a, s. 186). Diğer taraftan özellikle Almanya’da öğrencilerin istedikleri fakülteden istedikleri dersleri takip etmelerini mümkün kılan, bu anlamda öğrenim sürecine içerik ve zaman esnekliği getiren öğrenim serbestiyeti (*Lernfreiheit*) sağladığı avantajların tersine kötüye kullanılmakta ve öğrenciler bütüncül bir bakışa sahip olamadan üniversiteden mezun olmaktadır (1997a, s. 202).

7 Becker (1997a, s. 192) burada çok önemli bir örnek olarak Schmoller’i verir. Ona göre tarihçi anlayış Almanlar açısından hem bir güç hem de engel olarak işlev görmüştür. Almanlar güçlü bir tarihçi eğilime sahip olmakla beraber, özellikle ilk dönem politik tarihçilerinin sahip oldukları sentez anlayışı, Schmoller (dönemin diğer tarihçi iktisatçılarını da dahil etmek gerekiyor) tarafından “amatörlük” olarak nitelenerek terk edilmiştir. Tarihçi iktisatçıları tümevarımı öne çıkaran, insanın ve toplumsal hayatın sonsuz sayıda faktörün neticesinde inşa edildiğini kabul eden ve bu sebeple söz konusu karmaşık yapıya mümkün mertebe çok veri toplayarak yaklaşmayı deneyen bir metodolojiye sahiptir. Fakat Schmoller ve kuşağı, söz konusu verilerden bir teori oluşturmaktan kaçınmış ya da bunu ertelemiştir. (Daha ayrıntılı bir açıklama için bkz. Baş, 2015). Nitekim, sonraki kuşağa denk gelen aralarında Max Weber’in de olduğu ilk Alman sosyologları tarihçi iktisat içindeki bu teori çıkmazını aşmak üzere hareket edeceklerdir ve Weber’in ideal tipleri de bu yönde bir gayretin en önemli metodolojik araçlarıdır. Tarihçi yöntemin eleştirisi olarak sosyolojinin, Becker’in Schmoller’in kuşağında tespit ettiği sentez yaklaşımı eksikliğine de bir cevap teşkil ettiği bir ölçüde düşünülebilir. (Şüphesiz Becker’in vurgusu ile bizim işaret ettiğimiz dönüşüm arasında belirli farklar vardır, ama ciddi bir örtüşme olduğu da görülmektedir.) Son olarak Becker’in bu cümleleri tarihçi anlayışın tam anlamıyla kriz içinde bulunduğu bir dönemde kaleme aldığını da hatırlamak gerekiyor.

Becker, genel hatları ile sergilemeye çalıştığımız bu tespitlerini müteakip, var olan sorunlara bir çözüm önerisi de getirmeye çalışır. Bu noktada anahtar başlık politik eğitimidir, yani bütünü oluşturan parçaların bütünü gözetken bir politik bakış açısına kavuşturulmalarıdır. Burada bütünden kasıt Alman devleti ve milleti, parçalar ise tek tek bireyler ve Alman devletini oluşturan halklardır. Becker kabileleri millet olarak eğitmenin (1997d, ss. 178-179) ve bireylerde etik düşüncenin geliştirilmesinin (1997a, s. 182) gerekliliğine işaret eder. Bunun için ise öncelikle üniversitede ciddi bir reform çalışması yapmak ve bilimin hayat ile olan bağını yeniden kurmak gereklidir (1997h, s. 322), zira üniversiteler “milletin tinsel önderidir” (1997b, s. 288). Üniversite reformunu ise teknik ve içerik olmak üzere iki düzeyde ele almak mümkündür. Teknik düzeyde öncelikli olarak eğitimde birlik sağlanmalı ve teknik yüksek okullar ve üniversite gibi araştırma ve eğitim süreçlerinin birbirinden ayrılmasına yol açan farklı kurumsallaşmalardan vazgeçilmelidir. Üniversite yüksek öğretimin ana çatısı olarak araştırmacı yetiştiren, meslek edindiren ve her şeyden önemlisi vatandaşlık eğitimi veren bir kurum olarak yeniden dizayn edilmelidir (1997a, s. 204). Bu şekilde özellikle akademisyenlerin uzmanlaşma yoluyla kendi içine kapanan ve toplumla bağlarını kesen memurlar olmasının önüne geçilecektir. Aynı zamanda akademisyenlerin ve öğrencilerin kendi aralarında ve birbirleriyle daha fazla diyalog halinde, işbirliği içinde hareket etmelerinin önünü açmak gerekir. “Bilimin birliğinin sembolü olarak hocalar ile öğrenciler arasındaki cemaat” anlamında çok uzun süredir bozulmuş olan “universitas” (1997a, s. 187) yeniden inşa edilmelidir. Özellikle kitleselleşen bir toplum içinde farklı sınıflardan gittikçe daha fazla öğrencinin üniversitelere girdiği, toplumsal taleplere bağlı olarak öğrencilerin de seslerini daha fazla duyurmak istediği bir süreçte, öğrencilerin de üniversitenin önemli bir parçası olduğunu hesaba katmak gerekmektedir. Üniversitedeki karar alma mekanizmalarına entegre edilmiş öğrencilerin bu şekilde çıkarılardan ziyade fikirler üzerinden hareket etmesine imkan sağlanacaktır. Öğrenciler “geleceğin tinsel işçileri”dir (1997a, s. 217).

Fakat bu hedeflere ulaşmanın önemli bir adımı da, içerik olarak da bunlara hitap edecek derslerin oluşturulmasıdır. Daha önceden belirttiğimiz üzere öğrenim serbestiyetinin kötüye kullanımından şikayet eden Becker, öğrencilere genel bir bakış verecek derslere ihtiyaç duyulduğunu belirtir (1997a, s. 202). Bunun için de birçok disiplin tarafından beslenecek tarzda derslerin tasarlanması gerektiğine işaret eder: “Bizim bilimlerimiz şu ana kadar dikey biçimde, birbirlerini ancak sonsuzlukta kesecek şekilde paralel olarak uzanıp durdu. Bizim yatay şekilde dikey olanları kesecek derslere ihtiyacımız var” (1997a, s. 189). Burada öncelikli görevin felsefeye düştüğünü, fakat felsefenin de kendisini sadece uzmanların anlayabileceği bir alana hapsetmemesi

gerektiğini belirtir.⁸ Yine yurt dışı araştırmaları alanı da (*Auslandstudien*) yapı itibarıyla tek bir disiplinden beslenmemesi ve “bütün bir halkı psikolojik karakteri ve toplumsal yapısı” ile ele alması sebebiyle ihtiyaca cevap verecek bir kapasiteye sahiptir. Becker, bu alanın iyi yapılandırılırsa “sosyolojik bir bakış” üretebileceğini belirtir. “Ve böylece asıl noktaya geldik,” der Becker. Almanya sosyoloji biliminde geri kalmıştır, zira sosyoloji senteze dayandığı için Alman düşünce biçimine uymamaktadır, oysa “sosyoloji dersleri bütün üniversiteler için acil bir ihtiyaçtır” zira “sadece sosyolojik bakış aracılığıyla entelektüel alanda tinsel bir alışkanlık yaratılabilir, ki bu daha sonradan etik alana taşındığında politik bir kanaat haline gelecektir” (1997a, s. 189-190).

Becker sosyolojiyi, sosyoloji tarihi içindeki metodolojik tartışmalardan büyük ölçüde bağımsız olarak, geniş bir anlamda kullanmıştır. Becker’e göre sosyoloji, parçalanmış bilim alanını toparlayacak bir bilimdir, bu anlamda bir sentez sunar ve aynı zamanda sisteme karşılık gelir. Sosyolojinin Almanya’da belirli bir döneme kadar bir Fransız bilimi olarak anlaşıldığı ve pozitivistlikle eş tutulduğu hatırlanır, Becker’in bundan bağımsız olarak ve esasında da 20. yüzyılın başında (daha özelde 1909 yılında Alman Sosyoloji Cemiyeti’nin kurulmasını müteakip) Weber, Simmel, Sombart gibi isimlerin sosyolojiyi direkt ya da dolaylı olarak inşa çabalarından faydalandığını düşünmek gerekir. Bu çerçevede Becker, sosyolojiyi bu sefer bir Alman bilimi olarak inşa etmek istemektedir. Bu çerçevede sosyolojiyi pozitivistlikle de karşılaştırır. Ona göre pozitivism, varlığa (*Dasein*) anatomik bir bakışla yaklaşır. Sosyolojiye karşılık gelen yeni tinsel yaklaşım ise fizyolojik ve esasında psikolojik bir bakışa dayanır. Bu vurguyla Becker, pozitivistmin bütünü parçalarına, sosyolojinin ise parçalar arasındaki işleyişe bakmaya çalıştığına işaret eder. Bu sebeple de pozitivism ile sosyolojinin örtüşmesi mümkün değildir. Diğer taraftan Becker, pozitivism ve sosyolojinin tarih ve içinde yaşanan hayat ile ilişkisinin de farklı olduğuna işaret eder. Pozitivism, geçmişe bakarken ölmüş ya da bitmiş bir olaydan nesnel ve evrensel bir sonuç çıkarmaya çalışır, ölmüş olanda sonsuzluğu arar. Halbuki bu, bugünkü hayat ile bilimin arasındaki bağın kopması anlamına gelmektedir. Sosyolojinin geçmişle ilişkisi ise bugünden hareket eder, bugünü tarihsel bir süreç içinde oluşmuş bir olgu olarak ele alır. Dolayısı ile pozitivistmin tarihsel bakışının aksine sosyolojik tarihsel bakış, iktisat ve yurt dışı araştırmalara katkısı kadar bir kültür pedagojisi sunması yönüyle de hayata geçirilebilir bir karakterdedir. “Sosyoloji kavgası yeni bir bilim kavramı için verilen kavga” (1997h, s. 323-325).

8 Bu noktada akla Kant’ın 1798 tarihli *Fakültelerin Çatışması* metni gelmektedir. Kant, Teoloji, Hukuk ve Tıp Fakültelerinin belirli yararlılıklar neticesinde işlev kazandığına, Felsefe Fakültesinin ise hakikate yönelecek saf bir bilimsel çalışmayı ortaya koyma potansiyeline işaret eder (bkz. Kant, 2021). Becker, Kant’ın bu metnin yayımlanmasından 120 yıl sonra, bir anlamda kendi döneminin şartlarını dikkate alarak sentez potansiyeli taşıyan bilimsel alanları uzmanlaşma sergileyenlerden ayırarak, Kant’ın yaklaşımını yenilemiş görmektedir.

Değerlendirme ve Sonuç

Becker'in sosyoloji üzerine değerlendirmelerine en ciddi eleştiri Alman tarihçi Georg von Below'dan (1920) gelmiştir. Von Below, ilk olarak 1919 yılında yayımlanan "Bir ders olarak sosyoloji" başlıklı metninde, Becker'in sosyolojiyi sentetik bir bilim olarak sunmasına şüphe ile yaklaşmıştır. Von Below'un eleştirileri iki noktada toplanır: Bunların ilki sosyolojinin, dönem içindeki sosyalist eğilimler sebebi ile, sosyolojinin sosyalizmi yaygınlaştırmak için bir araç olarak kullanılma potansiyelidir. Sosyolojiyi, sosyalizmin bir koçbaşı olarak görmektedir (Stöltung, 2006, s. 9). Von Below'un bu yönde bir yorum yapmasında şüphesiz Becker'in partisiz bir bürokrat olmakla beraber, Alman Sosyal Demokratik Partisi'nin (SPD) hükümette olduğu ve bu partiden Konrad Haenisch'in Eğitim Bakanlığını yaptığı bir dönemde bu görüş ve girişimlerde bulunmasının etkisi vardır. Esasında Haenisch, SPD'ye mensup olmasına rağmen üniversitenin partiler üstü bir konumda olması ve üniversiteleri dünya görüşleri çatışmalarından uzak tutmak gerektiğini düşünmektedir (Loader & Kettler, 2018). Fakat dönem içinde muhafazakar ve cumhuriyet karşıtı bir siyasi tutum sergileyen von Below'un bu kanaatte olmadığı açıktır. Diğer tarafta von Below, sosyolojinin Fransız geleneğini yansıtan bir bilim olması sebebiyle pozitivizmi de yansıttığı kanaatindedir. Diğer taraftan Becker'in sentetik bilim olarak sosyoloji anlayışının bazı sosyoloji taraftarları tarafından dahi reddedildiğini bildirir. Onlar sosyolojiyi bir "evrensel bilim" (*Universalwissenschaft*) olarak değil "münferit bilim" (*Einzelwissenschaft*) olarak inşa etmek istemektedir (Reif, 2016, s. 14). Below, bu vurgusuyla sosyolojinin belirli bir metodolojisi ve sahası olan münferit bilimler üstü genel bir bilim olamayacağına işaret etmektedir ve atıfta bulunduğu sosyoloji taraftarları ise Georg Simmel ya da Leopold von Wiese gibi önemli sosyologlardır. Felsefe ya da tarih gibi evrensel bilimler zaten mevcuttur. Sosyolojinin münferit bir bilim olarak inşasına ise gerek yoktur, zira birçok başka bilim zaten bu hizmeti hali hazırda sunmaktadır (Loader & Kettler, 2018). Bu tartışmalara dönemin sosyologları ise sınırlı bir şekilde katılmıştır. Tönnies Becker'in yaklaşımını savunmakla beraber sosyolojinin münferit bir bilim olarak inşasının gerektiğine işaret etmiş, von Wiese ise sosyolojiyi tam anlamıyla tartışmalar üstü bir pozisyonda konumlamak istediğinden Becker'e de von Below'a da mesafeli bakmıştır. Von Wiese esas olarak sosyolojinin siyasi tartışmaların yedeğine alınacağından korkmakta, Stöltung'un (2006, s. 21) tespiti ile Max Weber'in değerden bağımsız bilim anlayışını apolitiklik olarak yorumlayarak kenarda durmaktadır.

Meseleye Becker ve von Below karşıtlığı üzerinden bakarsak, esasında bu durumun dönem içindeki Alman akademisyenlerin modernist-muhafazakar/gelenekçi (Ringer, 1990, s. 276) olarak ayrışmasının bir yansıması olduğu söylenebilir. Loader ve Kettler (2018), bu ayrışmayı her iki kanadı da ikiye ayırarak daha da ayrıntılandırmaktadır: Buna göre gelenekçiler Yunan, Antik Roma ve klasik Alman metinleri merkezinde filolojik bir müfredatı esas alan klasik *Bildung* taraftarları ile Nietzsche'nin toplum

eleştirilerini romantize eden radikal revizyonistler olarak, modernistler ise eğitimin piyasanın ihtiyaçları ve yeni bilimler ile yönlendirilmesini savunanlar ile ilerici bir toplumsal dönüşümün desteklenmesi görüşündekiler olmak üzere ayrılmaktadır (Loader & Kettler, 2018). Becker bu tabloda, ilerici toplumsal dönüşümü dikkate alan modernistlerle, von Below ise daha çok klasik Bildung anlayışı ile örtüşüyor görünmektedir.⁹ Weimar döneminde Alman akademisyenlerin önemli bir kısmının von Below'a benzer şekilde muhafazakar bir tepki geliştirdikleri gözlenmektedir. Bunda en büyük etki, şüphesiz 1918 itibariyle İmparatorluğun yıkılarak yerini Weimar Cumhuriyetinin almasıdır. Fakat bu durumun, zaten 1880'lerden beri hızla dönüşen toplumda doğan rahatsızlıkların bir yansıması olduğu kabul edilebilir. Sanayileşme, kentleşme, nüfus artışının eğitim üzerinde de ciddi bir etkisi olmuş, geleneksel anlayışlar sarsılmış, "tinsel aristokrasi"ye karşılık gelen akademisyenler ile kitle toplumu karşı karşıya kalmıştır (Kleine, 1989, s. 9). Bu dönemde üniversitelerde öğrenci sayısının ciddi biçimde artması, üniversite ile devlet arasındaki ilişkide devlet kontrolünün gittikçe daha baskın hale gelmesi, toplum içindeki sınıf ve çıkar çatışmalarına paralel olarak öğrencilerin de politikleşmesi, yüksek öğretimin piyasanın taleplerine göre şekillenmeye başlaması en belirgin şekilde görülen endişe ve şikayetlere işaret etmektedir. Esasında bu tarz endişelerin yüksek öğretimde Almanları Wilhelm von Humboldt'u keşfetmeye ittiğinden söz etmek mümkündür (bkz. Östling, 2018). Humboldtçu üniversite ideali esasında 19. yüzyılın sonuna kadar pek bilinmemekte ya da dillendirilmemektedir, bu daha çok 20. yüzyılın başındaki bir icattır (Langewiesche, 2010, s. 82). Üniversite rektörlerinin çeşitli dönemlerde yaptıkları açılış konuşmalarını inceleyen Langewiesche (2010), rektörlerin çoğunun muhafazakar bir anlayışta olduğuna, üniversitenin yaşadığı statü kaybından endişe duyduklarına, cumhuriyete ve kitlelere (kitle demokrasisine) karşı yoğun bir şüphe içinde olduklarına işaret eder.

Bu muhafazakar tutum karşısında Becker ise dönem içinde "aklen cumhuriyetçi" (*Vernunftrepublikaner*) olarak adlandırılan entelektüeller içinde yer alır. Becker, 1918 öncesinde İmparatorluğa ve imparatora kesin bir bağlılık sergilemektedir, fakat 1918'da savaş sonrasında içine düşülen kriz durumunda Cumhuriyetin acil bir çözüm olduğuna işaret eder. "Ben coşkun bir Cumhuriyet taraftarı değilim, ona akılla bağlıyım," diyecektir (akt. Müller, 1991, s. 263). Tıpkı cumhuriyete olan yaklaşımı gibi değişen toplumsal şartlar karşısında da aktif bir şekilde hareket edip mevcut meselelere çözüm getirilmesi gerektiği düşüncesindedir. Onun gözünde üniversite piyasanın belirleyiciliğinden ve devletin kontrolünden bağımsızlaşmalı, bir yandan toplum içinde eski seçkin konumunu sürdürürken diğer taraftan ise değişen toplumu dikkate alarak günün kültür ihtiyacına yanıt vermelidir. Becker'in sosyolojiyi bir sentez olarak öne çıkarmasının ardında da bu tavır yatar.

9 Bununla birlikte Müller (1991, ss. 272-273) Becker üzerindeki Nietzsche etkisine, Becker'in "Doğa bilimleri ve [bunlar üzerine inşa edilen] pozitivist felsefe, Marksizm ile birlikte Almanların gizeme, ebediyete, ihtişama yönelmiş ruhunu deneye, gözleme, ekonomiye, yarara ve akla döndürdüler," sözlerine atıfla işaret etmektedir.

Esasında Becker'in sosyolojiden beklentisinin büyük ölçüde bir politik eğitim sunması olduğu görülmektedir. Becker daha önce vurgulandığı şekliyle Almanların birincil probleminin tikelcilik/bireyselcilik olduğunu vurgulamıştır. Siyasal yönden Alman devletleri tek bir devlete evrilememiştir¹⁰, toplumsal yönden sınıf ve çıkar çatışmaları öne çıkmaktadır. Bütün bunların temelinde ise Alman bireylerin devlet ile olan ilişkilerini vatandaşlık temelinde geliştirememiş olmaları yatar. Dolayısı ile güçlü birey ve milli bütünlük hedefini koyan (Müller, 1991, s. 253) Becker için sosyolojinin önemi bir vatandaşlık eğitimi sunması ile de ilgilidir. Esasında Almanya'da vatandaşlık eğitimi, politik eğitim ya da halk eğitimi tecrübeleri zaten Birinci Dünya Savaşı öncesinde, yüzyılın ilk yılları itibariyle başlamıştır. Weimar döneminde de sosyoloji ile pedagoji arasında ciddi bir yakınlaşma söz konusu olmuş ve halk eğitimine yönelik yüksek okullar daha çok sosyologların girişimi ile açılmıştır. Hatta dönem içinde açılan sosyoloji enstitülerinin de, farklı toplumsal kesimler arasında bir aracı işlevi görecektir şekilde halk eğitimi merkezleri olarak görüldüğü belirtilmektedir (Kleine, 1989, s. 9). Becker'in savaş öncesi dönemdeki gelişmelerden haberdar, savaş sonrakiler üzerinde ise etki sahibi olduğuna işaret edebiliriz. Üstelik Becker'in Weimar döneminde politik bir eğitim olarak sosyoloji arayışında olan tek isim olmadığını da altını çizmek gerekir. Becker'in 1930 yılında Frankfurt'ta üniversiteye atanmasını sağladığı Karl Mannheim'ın çalışmalarının da büyük ölçüde Becker'in kaygılarını taşıdığı belirtilmektedir. Mannheim da tıpkı Becker gibi *Bildung* anlayışını sosyoloji ile yenilemek istemektedir. İdeolojik bilgi karşısında bilgi sosyolojisini öne çıkarırken, esasında 1920'lerde yüksek öğretimde karşılaşılan sorunlara, toplumdaki sınıf ve çıkar çatışmalarına, politik radikalleşmeye cevap üretmektedir; "Becker tam da Mannheim'ın teklif edeceği şeyi arzulamaktadır" (Loader & Kettler, 2018). Mannheim'ın aynı zamanda 1929 tarihli *İdeoloji ve Ütopya* eserinde sentez meselesini ciddi bir şekilde tartıştığının da altını çizmek gerekmektedir (bkz. Mannheim, 2008, blm. III).

Becker, bir kriz dönemi entelektüelidir. Almanya'nın savaştan çıktığı ve aynı zamanda uzun on yıllar sonucunda içine sürüklendiği toplumsal çelişkilerin derinleştiği bir dönemde partisiz ya da kendi ifadesi ile "eğitim partisine mensup" bir bürokrat ve bakan olarak Eğitim Bakanlığı içinde kritik bir rol üstlenmiştir. Becker öncelikle bir sürekliliği temsil eder: 1918 gibi bir kırılma noktasının öncesi ile sonrasını birleştiren ve esasında da bunun kaygısını güden bir karaktere sahiptir. Savaş sırasında imparatorlukla özdeşleşmekte, savaş sonrasında ise Sosyal Demokratik bir bakanın altında çalışmakta bir beis görmez. Bu sürekliliği sağlayan ise onun daha derin bir mesele olarak kültür sorununu gündeme getirmiş ve burada gördüğü problemlere günün politik tarafgirliğine bulaşmadan çözüm arayışında olmasıdır. Bu çerçevede Becker'in kendisinin önerdiği sentez yaklaşımının da bir örneğini teşkil ettiği söylenebilir: Klasik Alman *Bildung*

10 Becker bu durum sebebiyle, Prusya'nın öncü devlet rolünü üstlenmesinin önemine dikkat çeker. Eğitim politikalarında da yine Prusya'nın bu şekilde öne çıkması gerekmektedir (Müller, 1991, s. 253, s. 267). Becker'in de esasen Prusya Eğitim Bakanlığında bürokrat ve bakan olarak görev aldığı hatırlamak gerekiyor.

anlayışını önemsemekte fakat yaşadığı dönemin meselelerinin farkında olarak üniversiteyi reforme etmek istemektedir. Bu çerçevede Becker'in düşüncelerinin ele alınması Weimar dönemi Almanyası'nı yakından tanımayı mümkün kılmakla beraber, içine oturduğu bağlamdan bağımsız olarak da, genelde üniversitenin özelde ise sosyoloji biliminin topluma ilişkisine dair bir tartışma ortamı sunmaktadır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author declare no potential conflicts of interest with respect to the research, authorship, and/or publication of this article.

Grant Support: The author received no financial support for the research, authorship, and/or publication of this article.

Kaynakça/References

- Akyurt, M. A. (2017). *Alman sosyolojisinde yöntem tartışmaları (1870-1914)*. (Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Avcı, R. (2021). *Alman oryantalizmi: Kurgu ile gerçek arasında*. Ketebe Yayınları.
- Baş, M. F. (2015). *Tarihçi iktisattan sosyolojiye: Gerhard Kessler* (Doktora Tezi.) İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Baş, M. F. (2022). Kavramların işlevselliği: Carl Heinrich Becker ve Alman Toplum düşüncesinde kültür-medeniyet karşıtlığı. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 41(2), 409–434. <https://doi.org/10.26650/SJ.2021.41.2.0064>
- Becker, C. H. (1997a). Das türkische Bildungsproblem (1916). In G. Müller (Ed.), *Internationale Wissenschaft und nationale Bildung: Ausgewählte Schriften*. Böhlau Verlag.
- Becker, C. H. (1997b). Die Problematik der deutschen Universitäten der Gegenwart (1921). I In G. Müller (Ed.), *Internationale Wissenschaft und nationale Bildung: Ausgewählte Schriften*. Böhlau Verlag.
- Becker, C. H. (1997c). Eine Forderung an die neue Erziehung (1919). In G. Müller (Ed.), *Internationale Wissenschaft und nationale Bildung: Ausgewählte Schriften*. Böhlau Verlag.
- Becker, C. H. (1997d). Einweihung der Universität Cöln (1919). I In G. Müller (Ed.), *Internationale Wissenschaft und nationale Bildung: Ausgewählte Schriften*. Böhlau Verlag.
- Becker, C. H. (1997e). Gedanken zur Hochschulreform (1919). In G. Müller (Ed.), *Internationale Wissenschaft und nationale Bildung: Ausgewählte Schriften*. Böhlau Verlag.
- Becker, C. H. (1997f). Kulturelle Selbstbehauptung (1918). I In G. Müller (Ed.), *Internationale Wissenschaft und nationale Bildung: Ausgewählte Schriften*. Böhlau Verlag.
- Becker, C. H. (1997g). Kulturpolitische Aufgaben des Reiches (1919). In G. Müller (Ed.), *Internationale Wissenschaft und nationale Bildung: Ausgewählte Schriften*. Böhlau Verlag.
- Becker, C. H. (1997h). Vom Wesen der deutschen Universität (1924). In G. Müller (Ed.), *Internationale Wissenschaft und nationale Bildung: Ausgewählte Schriften*. Böhlau Verlag.
- Court, J. (2017). Carl Heinrich Beckers Hochschulreform und die Deutschen Kampfspiele 1922 / Carl Heinrich Becker's university reform and the "Deutsche Kampfspiele" 1922. *Sudhoffs Archiv*, 101(1), 90–109.

- Essner, C., & Winkelhane, G. (1988). Carl Heinrich Becker (1876-1933), Orientalist Und Kulturpolitiker. *Die Welt des Islams*, 28(1-4), 154-177. <https://doi.org/10.1163/157006088X00140>
- Fischer, H.-D. (1967). The 'deutsche allgemeine Zeitung' (1861-1945): A portrait of a famous German newspaper. *Gazette (Leiden, Netherlands)*, 13(1), 35-46. <https://doi.org/10.1177/001654926701300103>
- Jäckh, E. (1924). Zur Vorgeschichte der deutschen hochschule für politik. *Zeitschrift für Politik*, 13, 16-19.
- Kant, I. (2021). *Fakültelerin çatışması* (M. Albayrak, Çev.). Fol.
- Kettler, D., & Loader, C. (2001). Introduction. In K. Mannheim (Ed.), *Sociology as political education*. Transaction Publ.
- Kleine, H. (1989). *Soziologie und die Bildung des Volkes: Hans Freyers und Leopold von Wieses Position in der Soziologie und der freien Erwachsenenbildung während der Weimarer Republik*. Leske + Budrich.
- Kruse, V. (1990). Von der historischen Nationalökonomie zur historischen Soziologie: Ein Paradigmenwechsel in den deutschen Sozialwissenschaften um 1900. *Zeitschrift Für Soziologie*, 19(3), 149-165. <https://doi.org/10.1515/zfsoz-1990-0301>
- Langewiesche, D. (2010). Die 'Humboldtsche Universität' als nationaler Mythos. Zum Selbstbild der deutschen Universitäten in ihren Rektoratsreden im Kaiserreich und in der Weimarer Republik. *Historische Zeitschrift*, 290(1). <https://doi.org/10.1524/hzhz.2010.0002>
- Lepsius, M. R. (2011). Max Weber und die Gründung der Deutschen Gesellschaft für Soziologie. *Soziologie*, 40(1).
- Lichtblau, K., & Taube, P. (2010). Franz Oppenheimer und der erste Lehrstuhl für Soziologie an der Goethe-Universität Frankfurt. İçinde F. Herrschaft & K. Lichtblau (Eds.), *Soziologie in Frankfurt* (pp. 55-70). VS Verlag.
- Loader, C., & Kettler, D. (2018). *Karl Mannheim's sociology as political education*. Taylor & Francis.
- Mannheim, K. (2008). *İdeoloji ve ütopya* (M. Okyayuz, Çev.). De Ki.
- Matthes, J. (1980). *Einführung in das Studium der Soziologie*. Westdeutscher Verlag.
- Müller, G. (1991). *Weltpolitische Bildung und akademische Reform: Carl Heinrich Beckers Wissenschafts- und Hochschulpolitik 1908-1930*. Böhlau Verlag.
- Nickel, E. (1920, December 20). *Die Gründung der deutschen hochschule für politik*. <https://berlingeschichte.de/bms/bmstxt00/0006nova.htm>
- Östling, J. (2018). *Humboldt and the modern German university: An intellectual history*. Lund University Press.
- Reif, M. (2016). Professionelle und öffentliche Soziologie: Ein soziologiegeschichtlicher Beitrag zur Professionalisierung der Disziplin in Deutschland. *Soziologie*, 45(1), 7-23.
- Ringer, F. K. (1990). *The decline of the German mandarins: The German academic community, 1890-1933*. Wesleyan University Press.
- Simmel, G., Tönnies, F., Weber, M., Sombart, W., Troeltsch, E. & Kantorowicz, H. (2021). *Sosyolojinin öncüleri: Alman Sosyoloji Cemiyeti'nin ilk kongresi*. Dergâh Yayınları.
- Stöltung, E. (2006). Die Soziologie in den hochschulpolitischen Konflikten der Weimar Republik. İçinde B. Franke & K. Hammerich (Eds.), *Soziologie an deutschen Universitäten: Gestern, heute, morgen* (1. Aufl). VS Verlag für Sozialwissenschaften.

- Vom Brocke, B. (1991). Friedrich Althoff: A Great Figure in Higher Education Policy in Germany. *Minerva*, 29(3), 269–293.
- Von Below, G. (1920). *Soziologie als Lehrfach: Ein kritischer Beitrag zur Hochschule-reform*. Duncker & Humblot.
- Wagner, M., & Wittmaack, M. (2020). Die akademische Institutionalisierung der soziologischen Lehre in Köln. *KZfSS Kölner Zeitschrift für Soziologie und Sozialpsychologie*, 72(3), 383–402. <https://doi.org/10.1007/s11577-020-00708-w>
- Weber, M. (2012). *Sosyal bilimlerin metodolojisi*. Küre Yayınları.